Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Директор навчально-наукового
інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
доц. Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

"27" серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Вступ до світової політики та дипломатії»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціальність С3 «Міжнародні відносини»

(шифр і назва)

освітня програма «Світова політика та дипломатія»

(шифр і назва)

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обо'вязкова/ за вибором)

Інститут Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
27 серпня 2026 року, протокол №1

Розробник програми:
Парфіненко Анатолій Юрійович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
Протокол від 26 серпня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
_____ доц. Анатолій ПАРФІНЕНКО
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Світова політика та дипломатія»

Гарант освітньо-професійної програми «Світова політика та дипломатія»
_____ доц. Анатолій Парфіненко
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Протокол від 27 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

_____ доц. Ганна ПАНАСЕНКО
(підпис)

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Вступ до світової політики та дипломатії» складена відповідно до освітньо-професійної програми
«Світова політика та дипломатія»
підготовки бакалавра
за спеціальністю С3 «Міжнародні відносини».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про предмет, структуру та методологічні підходи у вивченні світової політики та дипломатії; засвоєння базових знань щодо ключових концептів, тенденцій та інститутів міжнародних відносин; розкриття ролі держав, регіонів, міжнародних організацій та недержавних акторів у сучасних глобальних процесах; а також розуміння природи, динаміки, принципів організації міжнародних відносин для подальшого професійного навчання у сфері міжнародних відносин.

1.2. Основними ***завданнями*** вивчення дисципліни «Вступ до світової політики та дипломатії»:

- ознайомити студентів із сутністю та особливостями освітньої програми «Світова політика та дипломатія»;
- сформувати розуміння ключових категорій та базових концепцій міжнародних відносин, світової політики та дипломатії;
- проаналізувати основні тенденції розвитку міжнародних відносин в умовах глобалізації, регіоналізації та світосистемних трансформацій;
- вивчити природу глобальних проблем та шляхи міжнародного співробітництва у їх розв'язанні;
- розкрити співвідношення політики, моралі та права у міжнародних відносинах, а також роль міжнародного права у глобальному врядуванні;
- дослідити концепції глобальної, регіональної та національної безпеки, природу конфліктів і війн у сучасному світі;
- охарактеризувати держави як ключових акторів міжнародних відносин, розглянути їхні типології, політичні режими та місце у світовій політиці;
- ознайомити із міжнародними індексами та рейтингами як інструментами порівняльного аналізу;
- вивчити класифікацію та механізми впливу недержавних акторів (міжнародних організацій, ТНК, неурядових структур, ЗМІ тощо);
- розкрити значення міжнародних організацій, їх інституційні механізми та роль у врегулюванні глобальних процесів;
- сформувати уявлення про регіон як суб'єкта міжнародних відносин, критерії та моделі регіоналізації світу;
- ознайомити із цивілізаційними підходами в міжнародних відносинах та характеристиками сучасних цивілізацій;

- проаналізувати еволюцію світового господарства, феномен європоцентризму, світосистемний підхід і основи геоекономіки;
- прослідити сутність міжнародних інтеграційних процесів та специфіку сучасних інтеграційних угруповань;
- сприяти розвитку аналітичних навичок, критичного мислення та комунікативних навичок, необхідних для професійної діяльності у сфері міжнародних відносин та дипломатії.

1.3. Кількість кредитів – 5.
1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
86 год.	год.

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна
- формування **загальних компетентностей:**

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ЗК19. Здатність діяти на засадах професійної етики, академічної доброчесності, відповідальності та поваги до прав людини у міжнародному середовищі.

ЗК20. Здатність усвідомлювати глобальні виклики сучасності (безпекові, екологічні, гуманітарні, соціально-економічні) та відповідально діяти в контексті сталого розвитку.

формування наступних **спеціальних компетентностей:**

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних **результатів навчання:**

РН01 – Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин

РН03 – Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН06 – Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точки зору.

РН17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

РН 19. Аналізувати структуру та динаміку сучасної світової політики, визначати ключові тенденції трансформації міжнародного порядку та роль основних державних і недержавних акторів.

1.8. Пререквізити: дисципліна викладається в першому семестрі

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Концептуальні підходи до вивчення світової політики та дипломатії

Тема 1. Особливості освітньої програми «Світова політика та дипломатія»

1.1. Концепції світової політики та дипломатії в міжнародно-політичній науці

1.2. Особливості підготовки міжнародників у сфері світової політики та дипломатії

1.3. Взаємозв'язок світової політики та дипломатії

Тема 2. Базові категорії та сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин

2.1. Суб'єкти, види та рівні міжнародних відносин

2.2. Зовнішня політика держави та геополітика

2.3. Основні напрямки вивчення міжнародних відносин

2.4. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин

Тема 3. Дипломатія як ключовий інструмент реалізації зовнішньої політики держави

3.1. Суть та функції дипломатії

3.2. Види дипломатії у міжнародних відносинах

3.3. Об'єкти і суб'єкти дипломатії

3.4. Методи та засоби дипломатичної комунікації

Тема 4. Конфлікти в міжнародних відносинах

4.1. Сутність та причини виникнення міжнародних конфліктів

4.2. Типологія сучасних міжнародних конфліктів

4.3. Функції конфліктів у міжнародних відносинах

4.4. Механізми врегулювання міжнародних конфліктів

Тема 5. Глобалізація та регіоналізація у світовій політиці

5.1. Етимологія та зміст терміну глобалізація

5.2. Вплив глобалізації на світову економіку та світову політику

5.3. Регіоналізація і нові регіональні центри сили

Тема 6. Сучасні глобальні проблеми та міжнародне співробітництво

6.1. Причини виникнення глобальних проблем

6.2. Класифікація глобальних проблем та їх взаємозв'язок

6.3. Сутність та прояв глобальних проблем у регіонах та країнах світу

Тема 7. Політика і право у міжнародних відносинах

7.1. Мораль, право і політика як регулятори міжнародних відносин
7.2. Міжнародне право у системі глобального врядування
7.3. Норми та принципи міжнародного права

Тема 8. Безпека у глобальному світі
8.1. Концепція безпеки у глобальному світі
8.2. Міжнародна та регіональна безпека
8.3. Концепція національної безпеки.

Розділ 2. Структури та актори світової політики

Тема 9. Держави як ключові актори міжнародних відносин
9.1. Основні етапи формування політичної карти світу
9.2. Класифікація країн сучасного світу
9.3. Форми державного правління, устрою та політичні режими країн світу

Тема 10. Типологія країн світу
10.1.Сутність типології й основні підходи до типологізації країн
10.2. Основні типології країн у міжнародній практиці та науковій літературі

Тема 11. Міжнародні індекси і рейтинги країн у міжнародно-політичних дослідженнях
11.1. Роль міжнародних індексів у порівняльному аналізі
11.2. Класифікація міжнародних індексів
11.3. Оцінка політичних та соціально-економічних індикаторів

Тема 12. Недержавні актори у світовій політиці
12.1 Класифікація недержавних акторів
12.2. Механізми впливу недержавних акторів на міжнародні процеси
12.3. Міжнародні міжурядові та неурядові організації
12.4. ТНК у системі міжнародних відносин
12.5. Субнаціональні актори міжнародних відносин

Тема 13. Роль міжнародних організацій у світовій політиці
13.1 Класифікація міжнародних організацій
13.2. Функції та інституційні механізми діяльності міжнародних організацій
13.3 Вплив міжнародних організацій на сучасну світову політику

Тема 14. Регіон як актор міжнародних відносин
14.1. Регіональні аспекти міжнародних відносин
14.2. Критерії регіоналізації світу
14.3. Основні підходи до виокремлення регіонів світу в міжнародній практиці та науковій літературі

Тема 15. Цивілізаційний вимір світової політики

15.1. Культура і цивілізація як аналітичні категорії

15.2. Цивілізаційні підходи в міжнародних відносинах

15.3. Характеристика сучасних світових цивілізацій

Тема 16. Геоекономічні трансформації у світовій політиці

16.1. Еволюція світосистеми та формування геоекономічної парадигми: від торговельної експансії до концепції Е. Люттвака

16.2. Трансформація європоцентризму та формування нової поліцентричної геоекономічної карти світу

16.3. Світосистемний аналіз (І. Валлерстайн) та концепція «зброєподібної взаємозалежності»

3.Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	інд	ср		л	п	інд	ср
Розділ 1. Концептуальні підходи до вивчення світової політики та дипломатії										
Тема 1. Особливості освітньої програми «Світова політика та дипломатія»	10	2	2		6					
Тема 2. Базові категорії та сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин	10	2	2		6					
Тема 3. Дипломатія як ключовий інструмент реалізації зовнішньої політики держави	10	2	2		6					
Тема 4. Конфлікти в міжнародних відносинах	9	2	2		5					
Тема 5. Глобалізація та регіоналізація у світовій політиці	9	2	2		5					
Тема 6. Сучасні глобальні проблеми та міжнародне співробітництво	9	2	2		5					
Тема 7. Політика і право у міжнародних відносинах	9	2	2		5					
Тема 8. Безпека у глобальному світі	9	2	2		5					
Разом за розділом 1	**75**	**16**	**16**		**43**					
Розділ 2. Структури та актори світової політики										
Тема 9. Держави як ключові актори міжнародних відносин	10	2	2		6					
Тема 10. Типологія країн світу	9	2	2		5					
Тема 11. Міжнародні індекси і рейтинги країн у міжнародно-політичних дослідженнях	10	2	2		6					
Тема 12. Недержавні актори у світовій політиці	10	2	2		6					

Тема 13. Роль міжнародних організацій у світовій політиці	9	2	2		5					
Тема 14. Регіон як актор міжнародних відносин	9	2	2		5					
Тема 15. Цивілізаційний вимір світової політики	9	2	2		5					
Тема 16. Геоекономічні трансформації у світовій політиці	9	2	2		5					
Разом за розділом 2	**75**	**16**	**16**		**43**					
Усього годин	**150**	**32**	**32**		**86**					

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	**Тема 1. Особливості освітньої програми «Світова політика та дипломатія»** 1. Професійний профіль та візія ОП «Світова політика та дипломатія». Що означає «мислити як міжнародник»? Співвідношення фундаментальної теорії та дипломатичної практики. 2. Ключові компетентності фахівця зі світової політики: аналітика, переговори, експертиза. 3. Сучасні теоретичні підходи та парадигми дослідження міжнародних відносин та світової політики 3.1. Політичний реалізм та неореалізм: сила, національний інтерес, баланс сил та анархічність міжнародної системи (Г. Моргентау, К. Уольтц). 3.2. Прояви реалізму в сучасній зовнішній політиці держав (на прикладі безпекової ситуації в Центрально-Східній Європі). 3.3. Лібералізм та неоліберальний інституціоналізм: демократичний мир, міжнародні інститути, економічна взаємозалежність та кооперація (Р. Кеохейн, Дж. Най). 3.4. Чому ліберальний міжнародний порядок переживає кризу і яка роль міжнародного права? 4. Держава як класичний актор: Вестфальська система та трансформація державного суверенітету в XXI столітті. 5. Сильні, слабкі та «failed states»: як статус держави впливає на її дипломатичний інструментарій. 6. Недержавні актори (Non-State Actors): 6.1. Міжурядові (ООН, НАТО, ЄС) та неурядові організації (NGOs). 6.2. Транснаціональні корпорації (ТНК), Big Tech компанії (Starlink, Microsoft, Meta) та їхній суверенний вплив на глобальну політику. Кейс-стаді «Держава vs Big Tech» (Мікро-дебати) Аналіз кейсу впливу приватних технологічних гігантів на геополітичні події (наприклад, роль супутникового зв'язку Starlink у російсько-українській війні або блокування акаунтів державних діячів у соціальних мережах). Група А (Держава): Відстоює позицію, що монополія на силу та зовнішню політику належить виключно суверенній державі. Група Б (Недержавні актори): Доводить, що ТНК та Big Tech стали повноцінними акторами, які можуть диктувати умови державам.	2
2.	**Тема 2. Базові категорії та сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин** 1. Поняття «учасник», «сторона», «актор» та «суб'єкт» міжнародних відносин 2. Класифікація суб'єктів міжнародних відносин 3. Поняття «міжнародні відносини» та «світова політика», «зовнішня політика», «дипломатія» 4. Поняття «національний інтерес» та «сила» держави 5. Глобалізація в міжнародних відносинах: політичні, економічні та соціально-культурні виміри 6. Поняття «міжнародного порядку» та «міжнародної системи» 7. Історичні типи міжнародних систем: - Вестфальська система міжнародних відносин	2

	- Віденська система міжнародних відносини - Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин - Ялтинсько-Потсдамський світоустрій - Постбіполярна система міжнародних відносин - Виклики багатополярності - Мультиполяризація та перспективи деполяризації	
3.	**Тема 3. Дипломатія як ключовий інструмент реалізації зовнішньої політики держави** 1. Дипломатія у системі засобів реалізації зовнішньої політики держави 1.1. Поняття, сутність та генеза дипломатії як науки, мистецтва та державної служби 1.2. Еволюція дипломатичних інститутів: від класичної (двосторонньої) до сучасної (багатосторонньої та мережевої) дипломатії. 2. Функціональні обов'язки дипломатичного працівника та напрями сучасної дипломатичної практики 2.1. Класичні функції дипломата: представницька, переговорна, інформаційно-аналітична, захисна (консульський захист громадян та юридичних осіб) 2.2. Новітні виміри дипломатії: публічна та культурна (Soft Power), цифрова (Digital/Twitter diplomacy), економічна, військова/безпекова дипломатія 3. Нормативно-правові засади дипломатичної служби в Україні (аналіз Закону України «Про дипломатичну службу») 3.1. Основні принципи, завдання та система органів дипломатичної служби України (апарат МЗС, Представництва МЗС на території України, закордонні дипломатичні установи) 3.2. Категорії дипломатичних посад, порядок присвоєння дипломатичних рангів та вимоги до кандидатів на вступ до дипломатичної служби	2
4.	**Тема 4. Конфлікти в міжнародних відносинах** 1. Теоретична природа та сутність міжнародного конфлікту 1.1. Поняття «міжнародний конфлікт» та його відмінність від міжнародного спору й кризи 1.2. Причини виникнення та джерела конфліктів у сучасній міжнародній системі (територіальні, ресурсові, ідеологічні, етнонаціональні, геополітичні) 2. Типологія та динаміка міжнародних конфліктів 2.1. Класифікація конфліктів: міждержавні, внутрішньодержавні (з міжнародним залученням), симетричні та асиметричні, гібридні та мережеві конфлікти 2.2. Основні стадії (фази) розвитку конфлікту: латентна, ескалація (кульмінація), деескалація, постконфліктне врегулювання 3. Механізми врегулювання та розв'язання міжнародних конфліктів 3.1. Дипломатичні засоби мирного розв'язання спорів: переговори, добрі послуги, посередництво (медіація), установлення фактів, арбітраж та судове рішення 3.2. Роль міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, ЄС, НАТО) у місії миротворчості та забезпечення міжнародної безпеки	2
5.	**Тема 5. Глобалізація та регіоналізація у світовій політиці** 1. Глобалізація як сучасний мегатенденційний процес світового розвитку	2

	1.1. Сутність, виміри (економічний, політичний, культурний, інформаційний) та витоки глобалізації 1.2. Академічні дискусії довкола глобалізації: підходи гіперглобалістів, скептиків та трансформаціоналістів 1.3. Трансформація державного суверенітету в умовах глобальної взаємозалежності 2. Регіоналізація та регіональна інтеграція у світовій політиці 2.1. Співвідношення понять «глобалізація» та «регіоналізація»: взаємодоповнюваність чи протиріччя? 2.2. Етапи та форми регіональної економічної та політичної інтеграції (за Б. Балассою: ЗВТ, митний союз, спільний ринок, економічний та валютний союз, політичний союз) 2.3. Порівняльний аналіз провідних інтеграційних груп (Європейський Союз, АСЕАН, МЕРКОСУР, Африканський Союз) 3. Сучасні трансформації глобального порядку: деглобалізація та фрагментація 3.1. Феномени деглобалізації (Deglobalization), «повторного відкриття кордонів» та рекшорингу/френдшорингу 3.2. Зростання регіонального протекціонізму та антиглобалістські/альтерглобалістські рухи у сучасній дипломатичній практиці Міні-дебати за темою: «Переваги та ризики глобалізації для держав з перехідною економікою».	
6.	**Тема 6. Сучасні глобальні проблеми та міжнародне співробітництво** 1. Сутність, класифікація та особливості глобальних проблем сучасності 1.1. Критерії класифікації глобальних проблем (політичні/безпекові, екологічні, демографічні, соціально-економічні, техногенні та інформаційні) 1.2. Взаємозалежність та кумулятивний характер глобальних викликів у XXI столітті 2. Ключові виміри глобальних загроз та міжнародний інструментарій реагування 2.1. Екологічна криза та кліматична дипломатія: від Римського клубу до Паризької кліматичної угоди та засад Green Deal 2.2. Проблема міжнародного тероризму, розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та загрози кібербезпеці 2.3. Демографічні трансформації, глобальні міграційні кризи та проблеми продовольчої і енергетичної безпеки 3. Багатосторонне співробітництво та концепція сталого розвитку (Sustainable Development) 3.1. Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року (SDGs) як глобальна рамкова програма співпраці 3.2. Роль ООН, Світового банку, ВООЗ, МЕА та неурядових організацій у системі глобального управління (Global Governance)	2
7.	**Тема 7. Політика і право у міжнародних відносинах** 1. Співвідношення міжнародної політики та міжнародного права 1.1. Взаємозв'язок політики та права: нормативне обмеження сили vs інструменталізація права державами 1.2. Феномен міжнародно-правового нігілізму та проблема ефективності санкцій за порушення міжнародних норм 2. Нормативна система та джерела міжнародного права	2

	2.1. Система джерел міжнародного права відповідно до Статті 38 Статуту Міжнародного Суду ООН (договори, звичаї, загальні принципи) 2.2. Основні (імперативні) принципи міжнародного права (jus cogens): суверенна рівність, незастосування сили або загрози силою, територіальна цілісність, сумлінне виконання міжнародних зобов'язань (pacta sunt servanda) 3. Міжнародно-правова відповідальність та правові інститути примусу 3.1. Види та форми міжнародно-правової відповідальності держав (матеріальна: репарації, реституція; нематеріальна: сатисфакція, ресторанція) 3.2. Індивідуальна кримінальна відповідальність за міжнародні злочини: роль Міжнародного кримінального суду (МКС) та спеціальних трибуналів	
8.	**Тема 8. Безпека у глобальному світі** 1. Міжнародна безпека, колективна безпека, глобальна безпека 2. Спільна політика безпеки й оборони ЄС 3. Сучасні виклики міжнародній безпеці 4. Російсько-українська війна та міжнародна безпека 5. Перспективи реформи системи міжнародної безпеки й новий світовий порядок 6. Концепція національної безпеки 6.1. Закон України про національну безпеку 6.2. Стратегія національної безпеки України - пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки - поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов - основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки - напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони 6.3. Рада національної безпеки та оборони, основи її управління - завдання та склад РНБО - функції та компетенція РНБО - організаційно-правові основи управління в сфері національної безпеки України 6.4. Оцінка зовнішніх загроз національній безпеці України 7. Глобальні проблеми людства та міжнародне співробітництво 8. Конфлікти і війни в умовах глобального розвитку	2
9.	**Тема 9. Держави як ключові актори міжнародних відносин** 1. Еволюція та нормативна природа держави у світовій політиці. 1.1. Становлення Вестфальської системи міжнародних відносин та атрибути класичної держави (територія, населення, публічна влада, дипломатичне визнання) 1.2. Феномен державного суверенітету: внутрішній та зовнішній виміри. Трансформація та «розмивання» суверенітету в добу глобалізації та транснаціоналізму 2. Функціональний вимір та концепція національного інтересу	2

	2.1. Основні функції держави на міжнародній арені: безпекова (оборонна), дипломатична, економічна, гуманітарно-культурна 2.2. Концепція «національного інтересу» як підґрунтя зовнішньополітичної стратегії (теоретичні підходи Г. Моргентау, Д. Нухтерляйна). Взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики 3. Ієрархія та типологія держав у сучасній міжнародній системі. 3.1. Критерії класифікації держав за зовнішньополітичним потенціалом (військово-промисловий, економічний, демографічний, технологічний, дипломатичний) 3.2. Специфіка поведінки та інструментарію акторів різного рівня: «великі держави / гегемони», «регіональні лідери», «малі держави»	
10.	**Тема 10. Типологія країн світу** 1. Економічні та соціальні критерії типологізації країн світу 1.1. Макроекономічні показники: ВВП/ВНД на душу населення (методологія Світового банку) та купівельна спроможність 1.2. Показники людського розвитку: Індекс людського розвитку (ІЛР / HDI), рівень освіти, тривалість життя та соціальна рівність. 2. Політико-правові та інституційні класифікації 2.1. Класифікація за формою правління (республіки, монархії) та державним устроєм (унітарні, федеративні, конфедеративні) 2.2. Типологія за характером політичного режиму (Індекс демократії Economist Intelligence Unit): повноцінні демократії, недосконалі демократії, гібридні режими, авторитарні режими 2.3. Категорія «недієздатних держав» (Failed / Fragile States): індикатори та загрози для міжнародної безпеки 3. Цивілізаційні та геополітичні моделі класифікації 3.1. Структура «Центр – Напівperiферія – Периферія» в теорії світосистемного аналізу (І. Валлерстайн) 3.2. Концепція «Глобальний Північ – Глобальний Південь»: зміст, суб'єктність та трансформації в сучасних міжнародних відносинах.	2
11.	**Тема 11. Міжнародні індекси і рейтинги країн в сучасних міжнародних відносинах** 1. Роль та функції міжнародних індексів у сучасній світовій політиці 1.1. Інструменти квантифікації: як рейтинги перетворюють якісні характеристики (демократія, корупція, свобода) у кількісні показники 1.2. Прикладне значення рейтингів: вплив на кредитні рейтинги, дипломатичний статус, залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та надання міжнародної допомоги 2. Проблема об'єктивності, методологічні обмеження та критика рейтингів 2.1. Співвідношення об'єктивних статистичних даних (ВВП, тривалість життя) та суб'єктивних оцінок (експертні опитування, сприйняття) 2.2. Феномен «західноцентричності» та нормативного тиску: критика діяльності Freedom House, Transparency International, Global Peace Index 3. Класифікація провідних світових індексів за сферами вимірювання. 3.1. Демократія, права людини та свобода: Freedom in the World, Corruption Perceptions Index (CPI), Press Freedom Index 3.2. Економічна конкурентоспроможність та глобалізація: Global Competitiveness Index (WEF), Index of Economic Freedom (Heritage/Cato), KOF Index of Globalization 3.3. Безпека, стійкість та людський потенціал: Human Development Index (HDI), Global Peace Index (GPI), Fragile States Index (FSI)	2

	4. Створіть гістограму окремої групи країн за рівнем ВВП, конкурентоспроможності та людського потенціалу Обговорення «Чи повинна держава враховувати результати міжнародних рейтингів у розробці зовнішньої політики?»	
12.	**Тема 12. Недержавні актори у світовій політиці** 1. Аналіз архетипів недержавних акторів: субнаціональні уряди, комерційні структури (багатонаціональні корпорації, медіа-організації та платформи соціальних мереж), академічні та дослідницькі установи, фонди та благодійні організації, суб'єкти громадянського суспільства (політичні партії, профспілки та професійні організації, релігійні групи), незаконні та нелегальні організації (наркокартелі, насильницькі екстремістські або терористичні організації, воєнізовані організації), особи з надзвичайними можливостями (знаменитості, бізнес-магнати, лідерів думок у соціальних мережах, хакери). Складіть перелік головних типів недержавних акторів у міжнародних відносинах та підготуйте коротку характеристику кожного (основні ресурси / можливості/форми впливу/обмеження чи ризики) 2. Підготуйте порівняльну таблицю, у якій визначте відмінності у впливі транснаціональних корпорацій та міжнародних неурядових організацій на глобальну політику. 3. Проаналізуйте вплив глобальних медіа та інформаційних мереж на формування міжнародного порядку, використавши приклад конкретної медіакампанії або конфлікту. 4. Дослідіть діяльність однієї релігійної організації у міжнародному контексті та визначте її роль як політичного актора. 5. Опишіть приклад, коли діяльність терористичної чи злочинної організації суттєво вплинула на міжнародну безпекову систему. 6. Складіть перелік переваг і загроз для держави, що виникають унаслідок зростання впливу недержавних акторів (мінімум три в кожній категорії). Практичне завдання «Недержавні актори і політика визнання Словенії та Хорватії» 1. Опрацюйте матеріал книги *Europe and the Collapse of Yugoslavia* (розділи, що стосуються політики визнання). 2. Визначте три приклади недержавних акторів, які впливали на позицію європейських держав у питанні визнання Словенії та Хорватії (наприклад, католицька церква, правозахисні організації, діаспори, науково-експертні мережі, політичні фонди). 3. Заповніть таблицю аналізу: недержавний актор /основні інтереси / цілі /інструменти впливу (лобіювання, ЗМІ, мережі солідарності тощо) /наслідки для політики визнання | 4. Напишіть короткий аналітичний коментар (1–2 сторінки): - які недержавні актори відіграли ключову роль у просуванні політики визнання? - чи їхня діяльність була узгоджена з офіційною дипломатією, чи радше підштовхувала уряди до рішень? - наскільки цей досвід показує залежність державної політики від тиску недержавних структур? Презентація в групах: покажіть, як конкретний недержавний актор впливав на суспільну думку → формував політичний порядок денний → впливав на рішення урядів щодо визнання Словенії та Хорватії	2
13.	**Тема 13. Роль міжнародних організацій у світовій політиці**	2

	1. Роль міжнародних організацій у світовій політиці та економіці 2. Класифікація міжнародних організацій 3. Діяльність міжнародних міжурядових організацій за сферами міжнародного співробітництва 4. Діяльність ООН та Ради Безпеки 5. Діяльність міжнародних неурядових організацій за сферами міжнародного співробітництва 6. Регіональні та субрегіональні міжнародні організації 7. Охарактеризуйте чинники утворення, мету діяльності та склад неформальних організацій країн світу («Велика сімка», «Велика двадцятка» та ін.).	
14.	**Тема 14. Регіон як актор міжнародних відносин** 1. Теоретичні підходи до визначення регіону в міжнародних відносинах 2. Відмінність між «регіоном» як географічною одиницею та «регіоном» як політичним актором 3. Типологія регіонів (геополітичні, економічні, культурно-цивілізаційні) 4. Регіоналізація та глобалізація: суперництво чи взаємодоповнення? 5. Приклади впливу регіонів (ЄС, АСЕАН, Африканський Союз, Латинська Америка, Близький Схід) на міжнародні відносини. 6. Україна в регіональних системах міжнародних відносин (Європа, Чорноморський регіон, Вишеградська група, АСЕАН, Східна та Південно-Східна Азія, Латинська Америка, Африка. Комунікаційна стратегія «Україна-держави Африки», «Україна-Латинська Америка»	2
15.	**Тема 15. Цивілізаційний вимір світової політики** 1. Еволюція цивілізаційного підходу в теорії міжнародних відносин 1.1. Становлення цивілізаційної парадигми: від локальних цивілізацій О. Шпенглера та А. Тойнбі до сучасної геополітики 1.2. Концепція «Зіткнення цивілізацій» Семюеля Гантінґтона: основні положення, поняття «стержневої держави» (core state) та «ліній розлому» (fault lines). Культурно-релігійний чинник та критика цивілізаційної парадигми 2.1. Релігійний фундаменталізм, неоіндуїзм, неопанісламізм та конфуціанство як фактори сучасної світової політики 2.2. Концептуальна критика Гантінґтона: підхід Е. Саїда («Ілюзія зіткнення цивілізацій»), альтернативна модель «Діалогу цивілізацій» (ООН) та ліберальний універсалізм 3. Цивілізаційне самовизначення України в глобальному контексті. 3.1. Україна як «прикордонна» держава у класичній геополітиці vs чіткий європейський та євроатлантичний ціннісний вибір. 3.2. Протидія концепції «русского мира» як псевдоцивілізаційному інструменту російського неоімперіалізму та агресії.	2
16.	**Тема 16. Геоекономічні трансформації у світовій політиці** 1. Сутність та теоретичні засади геоекономіки 1.1. Концепція Едварда Люттвака: перехід від військової сили до економічного потенціалу як головного поля міждержавного суперництва 1.2. Просторова структура світової економіки: геоекономічні полюси, периферійні сировинні зони та транснаціональні корпорації (ТНК) як актори	2

	2. Глобальні ланцюги створення вартості та концепція «зброєподібної взаємозалежності» 2.1. Контроль за стратегічними ресурсами: напівпровідники, рідкісноземельні метали, критична енергетична інфраструктура 2.2. Концепція Х. Фаррелла та А. Ньюмана (Weaponized Interdependence): використання паневропейських та глобальних мереж (SWIFT, залізнична та морська логістика, інтернет-магістралі) як інструменту залякування та контролю 3. Інструменти геоекономічного тиску та нові стратегії у світовій політиці 3.1. Торговельні війни, тарифні бар'єри, заморожування та конфіскація суверенних активів, міжнародні санкційні режими 3.2. Трансформація глобалізації: від ефективності до безпеки. Явища «Decoupling» (розрив зв'язків), «Reshoring» та «Friend-shoring» (перенесення виробництв у дружні країни) 3.3. Геоекономічна стратегія України: подолання сировинної моделі та інтеграція до внутрішнього ринку ЄС	
	Разом	**32**

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	**Тема 1. Особливості освітньої програми «Світова політика та дипломатія»** Опрацювати інформаційні матеріали програми «Світова політика та дипломатія»: - структура та мета програми; - предметна область і фокус навчання; - особливості підготовки (поєднання класичної й сучасної дипломатії, практико-орієнтованість, міждисциплінарність, міжнародна співпраця) https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/ca5821b9a0b780312a1c46c4a48961b6.pdf Підготувати письмовий конспект (2–3 сторінки), в якому відобразити: - головні напрями навчання (світова політика, зовнішня політика України, міжнародні організації, глобальні проблеми, дипломатична практика тощо); - ключові дисципліни програми, що формують професійні компетентності; - роль програм у формуванні здатності аналізувати та прогнозувати міжнародні події. Аналітичне завдання (на вибір): - Скласти таблицю з трьома колонками: *«Дисципліна» – «Які знання/уміння формує» – «Як можна застосувати у майбутній професійній діяльності»*; - Написати есе (1–1,5 сторінки) на тему: *«Які компетентності програми є найбільш актуальними для України у сучасних умовах глобальної політики?»* Обов'язкове читання: Моргентау Г. «Політичні відносини між націями» (Уривок: 6 принципів політичного реалізму).	6

	Най Дж. «М'яка сила» (Уривок про сутність Soft Power та зміни характеру сили).	
2.	**Тема 2. Основні поняття та тенденції розвитку міжнародних відносин** 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою. 2. Дати визначення та коротко охарактеризувати базові категорії міжнародних відносин: - міжнародна система, - міжнародний порядок, - міжнародна безпека, - баланс сил, - актор міжнародних відносин. 2. Скласти порівняльну таблицю: «*Міжнародний порядок*» vs. *«Світовий порядок»* (за різними авторами). 3. Підготувати коротке повідомлення (1–2 стор.) про одну з сучасних тенденцій міжнародних відносин (на вибір): • глобалізація та її вплив на державний суверенітет, • зростання ролі недержавних акторів, • регіоналізація міжнародної політики, • багатополярність і нові центри сили, • гібридні загрози та виклики безпеці. 4. Проаналізувати конкретний приклад (наприклад, діяльність ООН, ЄС, НАТО, «Великої двадцятки» чи вплив війни Росії проти України) як прояв сучасних тенденцій міжнародних відносин.	6
3	**Тема 3. Дипломатія як ключовий інструмент реалізації зовнішньої політики держави** 1. Обов'язкова навчально-нормативна база для опрацювання Закон України «Про дипломатичну службу» (розділи I, II, IV). Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 року (Статті 1–12, 31). 2. Письмове аналітичне завдання (на вибір здобувача): Варіант А. Розробка аналітичної схеми «Співвідношення посад та рангів у дипломатичній службі України»: Скласти графічну або структурно-логічну схему, що відображає відповідність між дипломатичними посадами в закордонних дипломатичних установах України та дипломатичними рангами (від аташе до Надзвичайного і Повноважного Посла) Варіант Б. Підготовка аналітичної довідки: Підготувати коротку аналітичну довідку (обсяг – до 2 сторінок формату А4) за однією з пропонованих тем: - «Цифрова дипломатія МЗС України: інструменти, переваги та ризики в сучасній інформаційній війні» - «Культурна дипломатія як інструмент формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені (на прикладі практики України/ЄС)» - «Роль та заходи консульської служби із захисту прав та інтересів громадян України за кордоном» - «Військова дипломатія України»	6
4	**Тема 4. Конфлікти в міжнародних відносинах** 1. Обов'язкова нормативно-правова база та першоджерела (Primary Sources): Статут Організації Об'єднаних Націй (Розділ VI «Мирне розв'язання спорів», Розділ VII «Дії стосовно загрози миру, порушень миру і актів агресії»). Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 року. 2. Письмове аналітичне завдання (на вибір здобувача):	5

	Варіант А. Складання карти конфлікту (Conflict Mapping): Підготувати візуалізовану структуру (паспорт/карту) одного з регіональних або міждержавних конфліктів сучасності (обсяг – до 2 сторінок формату А4) за алгоритмом: Актори: основні сторони, союзники, міжнародні організації, неурядові актори. Динаміка: хронологія ключових точок ескалації. Позиції та інтереси: офіційні вимоги сторін vs приховані реальні інтереси. Застосовані формати переговорів та причина їхньої ефективності / неефективності. Варіант Б. Підготовка аналітичної довідки: Підготувати коротку аналітичну довідку (обсяг – до 2 сторінок формату А4) за однією з пропонованих тем: - «Проблема ефективності Ради Безпеки ООН у реагуванні на акти агресії та порушення міжнародного права» - «Застосування економічних санкцій як інструменту занудження до миру: світовий досвід та обмеження» - «Роль міжнародного гуманітарного права у мінімізації наслідків збройних конфліктів для цивільного населення»	
5.	**Тема 5. Глобалізація та регіоналізація у світовій політиці** - Протиріччя глобалізації: глобалізм та антиглобалізм - Вивчення літератури, підготовка есе на тему «Західні концепції глобалізації кінця XX – початку XXI ст.» За працями: Б. Баді, У. Бек, Е. Гідденс, Р. Гілпін, П. Гірст, Дж. Грей, М. Кастельс, Р. Кеохейн, Р. Кілі, Т. Лоуї, Дж. Най, М. Олброу, К. Омае, В. Рейніке, Дж. Розенау, Г. Томпсон, Т. Фрідман та ін.	5
6.	**Тема 6. Сучасні глобальні проблеми та міжнародне співробітництво** 1. Обов'язкова нормативно-правова база та першоджерела: - Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (Загальний огляд та 17 Цілей сталого розвитку) - Паризька кліматична угода 2015 року (Статті 1–4) 2. Письмове аналітичне завдання - Складання аналітичного паспорта глобальної проблеми. Підготувати коротку структуровану характеристику (обсяг – до 2 сторінок формату А4) однієї з глобальних проблем сучасності (на вибір: глобальна продовольча криза, кібертероризм, розповсюдження ЗМЗ, деградація Світового океану, неконтрольована міграція): Сутність проблеми та її масштаби. Причинно-наслідкові зв'язки з іншими глобальними викликами. Існуючі багатосторонні угоди та інститути реагування. Основні перешкоди на шляху до її подолання.	5
7.	**Тема 7. Політика і право у міжнародних відносинах** Обов'язкова нормативно-правова база та першоджерела (Primary Sources): - Статут Організації Об'єднаних Націй (Стаття 2 – Принципи ООН; Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН) - Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року (Статті 26, 53, 64) - Римський статут Міжнародного кримінального суду (Статті 5–8 – Злочини, підсудні Суду)	5
8.	**Тема 8. Безпека у глобальному світі** - Особливості тероризму в умовах глобалізації - Гібридна війна як форма конфлікту й загроза міжнародній безпеці	5

	- Ознайомлення з матеріалами Мюнхенського, Київського та Бледського безпекового форумів за поточний рік	
9.	**Тема 9. Держави як ключові актори міжнародних відносин** Практичне письмове завдання: Аналітичний портрет держави-актора (Country Profile) Здобувач вищої освіти обирає одну державу за власним вибором зі запропонованого переліку (США, Китайська Народна Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Турецька Республіка) та готує письмову Інформаційно-аналітичну довідку (обсяг – 2–3 сторінки формату А4) за наступним уніфікованим алгоритмом: 1. Загальна характеристика та геополітичний статус: - Категорія держави (велика держава, регіональний лідер тощо). - Членство у ключових міжнародних організаціях та військово-політичних блоках (ООН, НАТО, ЄС, БРІКС, ШОС тощо). 2. Зовнішньополітичний потенціал: - Економічний та військовий потенціал (короткі показники) - Інструменти «м'якої сили» (культурна дипломатія, технології, мова, освітні програми) 3. Пріоритети та концепція національного інтересу: - Ключові векторні цілі зовнішньополітичної стратегії цієї держави - Основні регіони національних інтересів 4. Характеристика відносин із Україною: - Двосторонній порядок денний, рівень дипломатичної та військово-економічної підтримки / співпраці	6
10.	**Тема 10. Типологія країн світу** 1. Опрацювати класифікації країн світу за: - рівнем економічного розвитку (розвинені, країни, що розвиваються, найменш розвинені); - політичним устроєм (демократії, авторитарні та гібридні режими); - геополітичними критеріями (центри сили, периферія, малі та середні держави); - участю у світових інтеграційних процесах. 2. Порівняти критерії класифікації країн, які використовує ООН, Світовий банк та МВФ. Визначити відмінності у підходах та пояснити їх. 3. Обрати 3 країни з різних типологічних груп та скласти їх коротку характеристику за такими параметрами: - географічне положення; - економічні показники (ВВП, структура економіки, рівень доходів); - політична система; - зовнішньополітична орієнтація. 4. Написання есе на тему «Ідеології ліберальної демократії та авторитаризму у міжнародно-політичному протистоянні»	5
11.	**Тема 11. Міжнародні індекси і рейтинги країн у міжнародно-політичних дослідженнях** - Створіть гістограму окремих груп країн за індексом розвитку людського потенціалу. Проаналізуйте результат групування країн. - Створіть гістограму окремих груп країн за рівнем валового національного доходу на душу населення. - Створіть гістограму окремих груп країн за рейтингом конкурентоспроможності країн світу. Проаналізуйте результат групування країн.	6

	- Створіть гістограму окремих груп країн за рейтингом розвитку країн у сфері туризму та подорожей. Проаналізуйте результат групування країн	
12.	**Тема 12. Недержавні актори у світовій політиці** 1. Написання есе (2–3 сторінки) на тему: «Вплив міжнародних неурядових організацій на формування глобальної політики у сфері клімату/прав людини/безпеки» (за вибором). 2. Порівняти діяльність ООН як міжурядової організації та *Greenpeace* як неурядового актора: спільні та відмінні риси у впливі на міжнародну політику. 3. Кейс-дослідження: обрати одну транснаціональну корпорацію (*Tesla, Microsoft, Shell, Huawei* тощо) та підготувати короткий аналітичний звіт про її роль у світовій політиці (економічний, екологічний, технологічний аспекти).	6
13.	**Тема 13. Роль міжнародних організацій у світовій політиці** - Охарактеризуйте роль міжнародних організацій для економічного, соціального, культурного, політичного розвитку країн світу - Виділіть найстарші глобальні міжнародні організації - Ознайомтесь із особливостями діяльності та структурою ООН, використовуючи матеріали офіційного сайту організації. – Режим доступу: http://www.un.org/ ; http://www.un.org.ua/ua - Охарактеризуйте роль міжнародних організацій у глобалізаційному розвитку країн світу - Виділіть найбільш активні глобальні та регіональні організації	5
14.	**Тема 14. Регіон як актор міжнародних відносин** 1. Ознайомитися з основними підходами до визначення поняття «регіон» у міжнародних відносинах. 2. Скласти порівняльну таблицю: *«Регіон у географічному, політичному та культурному вимірах»*. 3. Написати коротке есе (2–3 сторінки) на тему: *«Чи може регіон виступати самостійним актором світової політики?»* (з прикладами ЄС, АСЕАН, Африканського Союзу, НАФТА/USMCA). 4. Обрати один інтеграційний регіон (Європейський Союз, МЕРКОСУР, АСЕАН, Африканський Союз) та підготувати аналітичну довідку про його роль у сучасних міжнародних відносинах (інструменти впливу, здобутки, проблеми). 5. Порівняти діяльність ЄС і АСЕАН як регіональних акторів за такими критеріями: структура, механізми прийняття рішень, вплив на глобальну політику	5
15.	**Тема 15. Цивілізаційний вимір світової політики** 1. Обов'язкова нормативно-аналітична база та першоджерела: Гантінґтон С. Зіткнення цивілізацій та переформатування світового порядку (Розділи 1, 6, 9). Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 56/6 (2001) «Глобальний порядок денний для діалогу між цивілізаціями» Стратегія національної безпеки України (Розділ «Пріоритети національних інтересів та євроатлантичний курс»). 2. Опрацювати наукові підходи до розуміння цивілізації як суб'єкта та чинника світової політики 3. Характеристика цивілізаційного підходу О. Шпенглера/А. Тойнбі/ С. Гантінгтона 4. Написати есе (2–3 сторінки) на тему: *«Цивілізаційні розломи у сучасному світі: реальність чи політична конструкція?»*	5

	4. Визначити, як цивілізаційні фактори впливають на формування зовнішньої політики держав (приклади: США, Китай, ісламський світ)	
16.	**Тема 16. Геоекономічні трансформації у світовій політиці** Обов'язкова нормативно-аналітична база та першоджерела: - Luttwak E. From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce (1990). - Farrell H., Newman A. Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion (2019). - Аналітичні матеріали Світового банку / COT: Global Value Chain Development Report.	5
	Разом	**86**

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи навчання

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів.

Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт з письмовими джерелами;
- метод робіт з аудіо/ відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

В умовах воєнного стану лекції та семінари проводяться виключно в онлайн режимі із застосуванням платформ для відеоконференцій: ZOOM, Skype, Google Meet. 25-30% часу лекції обов'язково резервується для запитань, дискусій, обговорення навчального матеріалу.

Поточний контроль (засвоєння тем розділів) – здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та практичних занять (усні відповіді, доповіді, групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки індивідуальних завдань в ході самостійної роботи студентів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування, написання есе);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні, прогностичні та інші задачі;

- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних та хмарних технологій;
- контроль та оцінювання вмінь та навичок вирішувати кейсові проблемні завдання із розподілом ролей в командах;
- контроль та оцінювання виконання індивідуальної семестрової роботи.

Підсумковий контроль 40 балів: 40 тестових запитань.

За підсумками поточного і підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для одержання екзамену, становить 50 балів.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння всіх тем дисципліни.

Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменційних завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота																Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1								Розділ 2								60	40	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16			
3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4			
Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар	Семінар			

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни

Поточний контроль – 60 балів.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання (есе, презентація, виступ з доповіддю)	Критерії оцінювання
4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Відповідь чітка, глибока та не містить неточностей.
3	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
2	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури. Допускає при цьому окремі

	суттєві неточності та помилки, правильно вирішив лише частину тестових завдань.
1	Не в повному обсязі або лише частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

Доповнення виступу:
1 бал – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.
0,5 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:
1 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.
0,5 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Можливості неформальної освіти
Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:
- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем сучасних міжнародних відносин (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем сучасних міжнародних відносин (підготовка наукової статті, тез доповідей та ін., що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

Бали за додаткові активності узгоджуються з викладачем

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у вигляді тестового екзамену. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння всіх тем дисципліни.
Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40, на що відводиться 40 хвилин.
Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (екзамену): підготовка доповідей та робота на семінарських заняттях за результатами яких він набрав не менше 30 балів.

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкалою оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
0-49	не зараховано

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Волошин, Ю. О., & Дерев'янко, І. П. (2025). *Історія дипломатії: від давнини до завершення Першої світової війни: навчальний посібник*. Фенікс.
2. Гірман, А. П. (2020). Міжнародні відносини та світова політика: імперативи сучасності. *Регіональні студії*, (21), 34–39.
3. Дронов, В. Ю. (2022). *Міжнародні відносини та світова політика: навч.-метод. посіб.* Фенікс. http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/23460
4. Іванець, Т. М. (2021). *Соціологія міжнародних відносин: навч. посіб.* Ліра-К.
5. Капітоненко, М. (2019). *Теорія міжнародних відносин*. Книги XXI століття.
6. Чістякова, І. М., Кубко, В. П., Кудлай, І. В., & Кривдіна, І. Б. (Уклад.). (2021). *Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин»*. ДУ ОП.
7. Кіссінджер, Г. (2018). *Дипломатія* (М. Голдберг, Перекл.). КМ-Букс.
8. Коппель, О. А., & Пархомчук, О. С. (2019). *Міжнародні відносини XX століття: навч. посіб.* (5-те вид., розшир. і допов.). Друк. двір Олега Федорова.
9. Кравченко, Н. Б. (2019). *Теорія міжнародних відносин*. НУБіП України.
10. Кузь, О. М., Коротков, Д. С., Михайличенко, Д. Ю., & Бровко, О. В. (2020). *Міжнародні відносини та світова політика* (О. М. Кузь, Ред.). ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
11. Лиман, С. І., & Парфіненко, А. Ю. (2024). *Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба): навчальний посібник*. Університетська книга.
12. Лиман, С., & Парфіненко, А. (2026). Основні етапи розвитку концепції дипломатії як інструменту реалізації зовнішньої політики держави. В А. Ю. Парфіненко (Ред.), Туризм та публічна дипломатія (с. 25–83). Університетська книга.
13. Лісовський, М. П., & Лісовська, Ю. П. (2024). *Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник*. Кондор.
14. Мальський, М. З., & Мацях, М. М. (2003). *Теорія міжнародних відносин: Підручник* (2-ге вид., доп. та випр.). Кобза.
15. Мартиненко, А. К., & Мартиненко, Б. А. (2015). *Міжнародні відносини 1945-1975 років: навч. посіб.* Ліра-К.

16. Мартинов, А. Ю. (2023). Ідеології ліберальної демократії та авторитаризму у міжнародно-політичному протистоянні. В Ю. В. Подрєз (Ред.), *Україна і світ в умовах воєнних викликів: колективна монографія* (с. 112–130). СумДПУ імені А. С. Макаренка.
17. Коваль, І. М., & Брусиловська, О. І. (Ред.). (2016). *Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки*. Видавництво Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.
18. Требін, М. П., Герасіна, Л. М., Панфілов, О. Ю., & ін. (2022). *Теорія міжнародних відносин: підручник* (М. П. Требін, Ред.). Право.
19. Фесенко, М. В. (2024). Порівняльний аналіз наукових категорій «міжнародний порядок» та «світовий порядок» в умовах глобальних політичних трансформацій. В С. В. Толстов (Ред.), *Актуальні проблеми зовнішньої політики та міжнародних відносин: теорія і практика: зб. наук. пр.* (с. 55–74). ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».
20. Міністерство закордонних справ України. (2026). *Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2026–2030 роки*. https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/strategiya-publichnoi-diplomatii-mzs.pdf
21. Brown, Ch., & Ainley, K. (2005). *Understanding International Relations* (3rd ed.). Palgrave Macmillan. *(Примітка: виправлено одрук у слові International)*
22. Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Paterson, M., Reus-Smit, Ch., & True, J. (2005). *Theories of International Relations* (3rd ed.). Palgrave Macmillan.
23. Frieden, J. A., Lake, D. A., & Schultz, K. A. (2022). *World Politics: Interests, Interactions, Institutions* (5th ed.). W.W. Norton & Company.
24. Kaufman, J. P. (2022). *Introduction to International Relations: Theory and Practice* (3rd ed.). Rowman & Littlefield Publishers.
25. Snyder, J. L., Mingst, K. A., & McKibben, H. E. (2022). *Essential Readings in World Politics*. W.W. Norton & Company.
26. Sybiha, A. (2025, August 29). *Ukraine's key role in tomorrow's global security infrastructure*. Bled Strategic Forum. https://www.bledstrategicforum.org/platform/news/our-security-is-indivisible
27. Whitham, B., & Heywood, A. (2024). *Global politics* (1st ed.). Bloomsbury Publishing India Pvt. Ltd.

Допоміжна література

1. Бжезінський, З. (2000). *Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи* (Пер. з англ.). Лілея-НВ.
2. Гай-Нижник, П. (2024). *«Однополярність» і «багатополярність» світу: наративи публічних маніпуляцій В. Путіна (2000–2008 рр.)*. AdaStra. https://adastra.org.ua/blog/transformaciya-sistemi-mizhnarodnoyi-bezpeki-i-podalsha-rol-ukrayini
3. Гантінгтон, С. (2006). *Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку*. Кальварія.
4. Горбулін, В. П. (заг. ред.). (2017). *Світова гібридна війна: український фронт : монографія*. НІСД.
5. Толстов, С. В. (2023). Політичні та безпекові виклики багатополярності. В Ю. В. Подрєз (заг. ред.), *Україна і світ в умовах воєнних викликів : колективна монографія* (с. 160–185). СумДПУ імені А. С. Макаренка. https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/89f01931-1b33-4c51-9c49-fa20ca046016/content
6. Фесенко, М. В. (2024). Порівняльний аналіз наукових категорій «міжнародний порядок» та «світовий порядок» в умовах глобальних політичних трансформацій. В С. В. Толстов (заг. ред.), *Актуальні проблеми зовнішньої політики та міжнародних відносин: теорія і практика : зб. наук. пр.* (с. 55–74). ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

7. Фукуяма, Ф. (2023, 13 березня). *Путінська війна проти ліберального порядку*. Локальна історія. localhistory.org.ua
8. *Українська призма: Зовнішня політика 2025. Аналітичне дослідження*. (2026). ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма»; Фонд ім. Ф. Еберта. Вістка. https://prismua.org/wp-content/uploads/2026/05/UPFP_26-UKR_WEB.pdf
9. Castells, M. (2009). *The rise of the network society* (Information Age, Vol. 1; 2nd ed.). Wiley-Blackwell.
10. Ikenberry, G. J. (2020). *A world safe for democracy: Liberal internationalism and the crisis of global order*. Yale University Press.
11. Keohane, R., & Nye, J. (1972). *Transnational relations and world politics*. Harvard University Press.
12. Kotoulas, I. E., & Pusztai, W. (2022). *Geopolitics of the war in Ukraine* (Report No. 4). Foreign Affairs Institute. https://www.aies.at/download/2022/Geopolitics-of-the-War-in-Ukraine-FINAL.pdf
13. Parfinenko, A. (2023). Russian revisionism as a challenge to the international order. *Actual Problems of International Relations, 154*(1), 18–33.
14. Bunde, T., Eisentraut, S., & Schütte, L. (Eds.). (2025). *Multipolarization: Munich Security Report 2025*. Munich Security Conference. https://securityconference.org/assets/02_Dokumente/01_Publikationen/2025/MSR_2025/Multipolarization_%E2%80%93_Munich_Security_Report_2025.pdf

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Міністерство закордонних справ України. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua
2. ADASTRA – незалежний український аналітичний центр. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://adastra.org.ua/
3. Рада зовнішньої політики «Українська призма». Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prismua.org/
4. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/
5. Arab League Online. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.arableagueonline.org/.
6. Asia-Pacific Economic Cooperation. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.apec.org/.
7. Association of Southeast Asian Nations. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asean.org/.
8. Caribbean Community Secretariat. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.caricom.org/.
9. Carnegie Endowment for International Peace (United States). Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://carnegieendowment.org/.
10. CIA World Factbook. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/.
11. European Commission. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/index_en.
12. MERCOSUR. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mercosur.int/.
13. North American Free Trade Agreement. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nafta-sec-alena.org/.
14. North Atlantic Treaty Organization. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/.

15. Organization for Security and Co-operation in Europe. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.osce.org/.
16. Organization of the Black Sea Economic Cooperation. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bsec-organization.org/Pages/homepage.aspx.
17. UNESCO. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.unesco.org/.
18. United Nations Commission on Trade and Development. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx.
19. UNITED NATIONS. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/en/index.html.
20. Wilson Center, FKA Woodrow Wilson International Center for Scholars (United States). Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wilsoncenter.org/.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з забороною відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Вступ до світової політики та дипломатії», режим доступу: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3713.